

## С Т А Н О В И Щ Е

От: проф. дсн Духомир Владимиров Минев

Институт за изследване на обществата и знанието, БАН

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 05.02.18 Икономика (Икономика и управление по отрасли- енергетика)

Автор на дисертационния труд: Теодора Маргаритова Пенева

Тема на дисертационния труд: Анализ на методите за изследване на енергийната бедност в България

**Основание** за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”.

### **Обща характеристика на дисертационния труд**

Представеният дисертационен труд е фокусиран върху методите за изследване на енергийната бедност, обемът му е над 200 печатни страници, които са организирани във Въведение, три глави и заключение.

В Първа глава се обсъжда широко понятието енергийна бедност, както и политическото идентифициране на енергийната бедност като проблем и се представят редица политически документи на европейско и национално ниво, чрез които проблемът се включва в политическия дневен ред и започват да се формулират политически решения за него. В другите части на същата глава се прави преглед и на икономическите и социалните фактори на енергийната бедност.

Втората глава на труда е посветена изрично на изследователските програми и методите за измерване на енергийната бедност. По-конкретно, тази глава включва обзор на изследванията на енергийната бедност; обсъждане на различни модели на доходите и на разходите за енергия; разглеждат се методи за измерване на границите и дълбочината на енергийната бедност. Представен е също и опитът на отделни страни в ЕС в дефинирането и управлението на енергийната бедност. В третата глава е представено емпирично изследване на енергийната бедност в България, като са тествани различни методи, обсъдени са и са обобщени резултатите от тях.

Актуалността на темата е извън всякакво съмнение, тъй като енергийната бедност в страната е много висока и последствията от нея за здравното състояние на населението са доста неблагоприятни. Всъщност, само липсата на достатъчно изследвания пречи да се добие представа за щетите за живота и здравето на хората, нанасяни от енергийната

бедност. От друга страна, пък липсват признаци, че мащаба на този проблем се осъзнава на политическо ниво и че страната разполага с възможности за неговото сравнително бързо и ефективно решаване. Така че дори самото привличане на вниманието към тази тематика е един добър атестат за представения труд. Бих казал, че проблемът е толкова остър, с висок конфликтен потенциал и сложен от управленска гледна точка, че неговото формулиране и очертаване в труда, само по себе си е постижение, независимо от това, че някои конкретни резултати може и да не изглеждат безспорни. Впрочем, спорният характер на някои резултати е характерен за подобни пионерски изследвания в области, които имат висок конфликтен потенциал, поради сериозни деформации в съгласуването на противоречиви групови интереси.

### **Оценка на получените резултати**

Мисля, че извършената работа по проучването, осмислянето, анализът и представянето на обширна информация относно методите за измерване, както и тяхната проверка в българските условия са важен положителен резултат от труда, който заслужава висока оценка. Трудът е създал и предложил добра основа за по-нататъшна работа в това конфликтно поле на изследвания и така създава предпоставки за по-нататъшен напредък на изследванията, което според мен също е важен резултат.

Специално бих подчертал една друга особеност на труда – въпреки че е фокусиран върху методите на изследване на енергийната бедност, той излиза значително извън тази рамка, като обхваща основни причини за енергийната бедност и последствия от нея.

Според мен това е важно, особено за българските условия, тъй като дисертационният труд (както впрочем и други източници) предлага информация и резултати, които може да поставят под съмнение добрите оценки, които някои изследователи дават на системата на помощи за отопление като средство за борба с енергийната бедност. Проблемът изглежда е в това, че тези преценки са ограничени, в смисъл, че са фокусирани само върху такива аспекти на системата като идентифицирането на нуждаещите се и ефектите от тяхното подпомагане, но пропускат другата страна на системата за помощи. А тази друга страна на системата е, че посредством нея държавата на практика субсидира неефективни производители на неконкурентоспособна продукция, които оперират на един пазар, който, въпреки всички разговори за либерализация, конкуренция и т.н. в действителност е зле конструиран и функционира зле. Можем да се запитаме дали наистина става въпрос за пазар на енергия или за някакъв сурогат, в който конкуренцията между

производителите е повече от съмнителна, който съдържа значителна регулирана част и има такива институции като дългосрочни договори за задължително изкупуване на продукцията; разходи за „непроизведена продукция“; фиксирани печалби, различни такси и други инструменти чрез които рискове и загуби на производителите се прехвърлят върху клиентите и в крайна сметка се генерират твърде високи цени, а вероятно и непропорционално високи печалби. Според мен производството и разпределение на енергия и енергоносители у нас може да даде много примери за икономическа активност от типа, който някои икономисти наричат „извличане на рента”

### **Критични бележки**

Вместо критична бележка ще задам един въпрос към докторантката, който се поражда от съмнения в някои изводи. Имам предвид изводите, че най-важни фактори на енергийната бедност са видът отопление и броят лица в домакинството, а доходите нямат директна регресионна връзка с енергийната бедност. Предполагам, че изводите отразяват някакъв проблем в избора на променливите, тъй като и трите фактори са много тясно свързани помежду си. Доходът корелира и то силно с вида отопление (и отоплителна система), тъй като нискодоходните домакинства използват твърдо гориво и нискотехнологични отоплителни системи. Освен това доходът на член от семейството очевидно силно зависи от общия доход и броя на членовете на семейството. Затова ми се струва, че изводите не изглеждат много убедителни.

### **Заклучение**

Представеният труд е оригинален, за България той дори има пионерски характер и разглежда актуална проблематика с голямо практическо значение. Като цяло трудът е сериозен принос към изследванията и измерванията на енергийната бедност.

Затова предлагам на уважаемото жури да присъди на Теодора Пенева образователната и научна степен „доктор”

06. 09. 2017

София

Подпис: .....

(Д. Минев)